СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 204. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 3. вересня 1930. VOL. XXXVIII. No. 204. Jersey City, N. J., Wednesday, September 3, 1930. THREE CENTS.

ҐРІН ПРО УПРАВИЛЬНЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТНІ

СИРАКЮЗ. — Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, говорив на Лейбор Дей про безробіття і заробітні платні.

Ґрін зазначив, що годі цього року святкувати спокійно День Праці, щоби не застановитися над способами, як зарадити безробіттю. Він підніс далі, що не буде застою у промислі тоді, коли міліони робітників будуть у спроможности купувати те, що їм потрібне. А купувати зможуть тоді, коли знатимуть, що їм запевнено працю і заробіток. От тому промисл повинен бути так упорядкований, щоби міг запевнити робітникам певне мінімум заробітку. А це дасться осягнути, коли приватні підприємці застосують наукові методи продукції й продажі, продукуючи на довгу мету.

Далі говорив Ґрін про ті зміни в життю робітників, котрі спричинила машина, яка повинна бути благословенством для цілого світа, а не прокляттям для робітника. Як примір підніс Ґрін те, що в 1920 році працювало при залізницях 2,022,832 робітників, а тепер працює 1,565,056 робітників і то в тім часі, коли фабрики продукують далеко більше як в 1920 р. й коли залізниці мають далеко більше що перевозити.

Всі ті справи, кінчив Ґрін, враз зі справами соціяльного забезпечення робітника на случай безробіття і старости повинні бути вирішені, а тоді доперва Лейбор Дей буде днем радости для робітника.

ПРОЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗРОБІТНИХ.

КАТОНА (Ню Йорк). — „Конференс фор Проґресів Лейбор Екшен" виготовила два проєкти забезпечення безробітних. Один проєкт відноситься до федерального забезпечення, а другий до стейтового. Проєкти ті будуть предметом дискусії в Бруквуд Лейбор Каледж.

У федеральнім проєкті взивається правительство до виасиґновання $100,000,000, як третини фонду, призначеного для забезпечення безробітних.

Вкладки до фонду мали би складати самі промисловці, й то в міру числа безробітних. Ті, що мають у своїх промислових заведеннях більше число безробітних, мусять платити більші вкладки.

Робітник одержував би підчас безробіття 40% своєї тижневої платні з 10% додатком, коли він жонатий і з дальшим 5% додатком на кожду дитину.

Забезпечення виплачувано би через 26 тижнів на рік, але не довше.

ЧЕРВОНІ ПРОТЕСТУЮТЬ.

НЮ ЙОРК. — Комуністи відбули на Лейбор Дей свою демонстрацію, яка, як звичайно, була звернена проти капіталістів, мейора Вокера й Тамені Гол, а кінчилася на вихвалюванню червоної Москви і большевицького раю.

Поліція каже, що в демонстрації не було більше як 4,000 людей, а комуністи твердять, що було 30,000 присутних.

МЕНШЕ ГОДИН І ДНІВ ПРАЦІ.

НЮ ЙОРК. — Джозеф Раєн говорив по радіо, що вже й промисловці прийшли до того переконання, що коротші години денної праці як і менше днів праці на тиждень виходять на добре не тільки робітникови, але й промисловцеви. Тому треба надіятися, що в короткім часі американський робітник добється вищої платні й скорочення часу праці.

ВЕРТАЄ 2,500,000 ЛЮДЕЙ.

НЮ ЙОРК. — Обчисляють, що на Лейбор Дей почався поворот яких 2,500,000 Нюйорчан, котрі вертають з вакацій до роботи. Найбільше їх вернуло таки на самий Лейбор Дей.

СВОБОДА ВОЗДУШНОГО ПРОСТОРУ.

НЮ ЙОРК. — Розпочалися наради „Інтернешенел Ло Ессосієшен", в яких беруть участь визначні правничі сили не тільки з Америки, але й з Франції, Англії й інших країв. На тій конвенції хочуть уложити міжнародний кодекс, який обовязував би всі держави щодо воздухоплавби. Ходить головно про те, щоби можна було перелітати літаками через ріжні краї без спеціяльних дозволів.

На конвенції переважає думка, щоби проголосити свободу воздушних просторів у подібний спосіб, як це мається зі свободою морей.

ВИБИРАЮТЬСЯ ДО ЕВРОПИ.

НЮ ЙОРК. — В часі, коли Косте долітає до берегів Америки, готуються до лету до Европи слідуючі:

З Монтреалю готові до лету до Лондону летуни Ерол Бойд і Ґері Конор.

З Ню Йорку вибираються до Берліна летуни Роджер Вилієм і Тед Люндґрін.

З Бостону готовий до відлету до Дублина летун Росел Бордмен.

НЕЩАСЛИВИЙ ПРИПАДОК.

Йосиф Катулька з Плейнс, Па., один з дуже рених членів У. Н. Союза, потовкся дуже нещасливо при роботі, так, що треба було його відвезти до Незбит Меморіал Госпитал в Кінґстон, Па.

НА ФИЛИПИНАХ ВСЕ В ПОРЯДКУ.

Ґенеральний ґовернор Двайт Дейвіс подає у своїм звіті, що на Филипинських островах панує спокій і добробут. Каже, що податки зменшено, а населення є льояльне й задоволене.

ПРОПОЗИЦІЯ ПОДВІЙНОГО КОРИДОРА.

Один визначний французький діяч підпав проєкт, щоби в корридори, що лучить Польщу з морем, зробити новий коридор — німецький. Він пропонує, щоби виділити два комунікаційні шляхи, які лучать Німеччину з Східними Прусами, й передати їх під суверенність Німеччини. Зовсім зрозуміло, що ті проєкти Польщу сильно обурюють, тим більше, що походять вони від... Французів.

СТАРЦІ ЖЕНЯТЬСЯ.

В Лондоні відбувся недавно незвичайний шлюб. Женився якийсь 87-літній Генрих Рулянд з 85-літньою Мод. Ця подружна пара має разом 172 роки. З огляду на свій вік подружа пара мусіла дістати спеціяльне позволення церковної влади. Найцікавіщим є те, що він і вона знадися вже 65 літ, а щойно тепер подружилися. Як видно, потребували богато часу, щоби себе взаїмно пізнати.

ПОЖЕЖА.

В селі Мамчури, в брідському повіті, повстала пожежа, що знищила 6 господарств з мертвим і почасти з живим інвентарем. Нікоди великі. Пожежу спричинив 7-літній хлопець, що бавився сірниками.

УТЕЧА ВЯЗНЯ.

Оноді хотів утекти з вязниці в Дрогобичі вязень Грицько Коваль, що був засуджений на 20 літ тюрми. Вязничі сторожі запримітили втікаючого, стрілили до нього кілька разів і тяжко його ранили в живіт і в леґені. Вязень бореться зі смертю.

НЕЕТИЧНО, АЛЕ ПРАКТИЧНО.

У Бушковичах, перемиського повіту, згоріла хата Жидівки Сальці Менцерової. Тепер пожежі на порядку дня і могла собі згоріти й Сальця Менцер. Але офіціяльна польська агенція (ПАТ) зробила з цього саботаж УВО. Члени УВО мали підпалити ту хату та забарикадували двері і вікна, щоби Сальця зі своїми дітьми, згоріла в огні. Дальше подано, що арештовано одного з справців, слюсаря Волод. Дудка, який (очевидно) мав контакт з націоналістичною організацією і є „вибитним" членом місцевого... Сокола. До Пласту, Луга треба було додати ще й Сокіл. І от є акція.

А жидівська „Хвіля" без женади і без провірення справи містить не під крикливим наголовком: „Українські націоналісти підпалили жидівській дім". „Замах мав політичне підложе".

РЕВІЗІЇ У ПЛАСТОВОЇ МОЛОДІ.

В Підгайцях дня 23-го липня ц. р. перевела поліція ревізію в домах пластунів: Федеркевича, Пенькальського й Пойнського. У Федеркевича забрала поліція всі куріцні книги, письма з ВПК і ОПК, звіти й всі програми курінних сходин. Слідуючого дня візвано на поліцію Федеркевича і списано з нього протокол.

ОТРУЇЛИСЯ ГРИБАМИ.

В місцевости Теляв у Саксонії 10 осіб тяжко захворіло після того, як зїли гриби. Досі померло вже 4 особи, дальші бороться зі смертю.

БОЛЬШЕВИКИ РОЗБУДОВУЮТЬ ВОЕННУ ФЛЬОТУ.

Всесоюзна господарська рада в Москві ухвалила план будови морських кораблів у протязі пятьох літ. Загалом мае бути вибудуваних за той час 116 военних кораблів но-ємности 515 тисяч тон.

СОВІТИ ПРОДАЮТЬ КАМЧАТКУ.

Російська еміґрантська преса пише, що Совіти хочуть продати чужинцям Камчатку, щоби таким чином підкріпити свою валюту. Формально має це бути не продаж, але виарендування на 99 літ. Совіти звернулися з пропозицією продажі спочатку до Америки, яка цю пропозицію відкинула. Зате більше зацікавилася тією пропозицією Совітів — Японія.

ТАКОЖ СПОСІБ.

Капітан грецького корабля Боляті вкинув у море 5-ох пасажирів, які їхали без білетів. Під примусом пасажирів капітан виратував 4-ох, а один (Еспанець) за той час втопився. По приїзді до порту Піреус грецькі власти арештували цього капітана і 3-ох офіцирів, не подіяючи, видно, наслуг, що безбілетних пасажирів можна вкидати в море.

ПОЯВА МАТЕРИ БОЖОЇ.

На лані кукурудзи в місцевости Сан Вітале (недалеко Падви — Італія) зявилася 12-літній пастушці, Марії Ґарієто, Матір Божа. Коли перелякана дівчина побігла до дому і привела на лан свою сестру, Матір Божа зявилася дівчатам удруге. Вістка про появу Матери Божої на лані кукурудзи блискавкою розійшлася по околиці. Нарід товпою йшов на місце появи, щоби віддати почесть Матері Божій.

МІРОДАТНІ КОНТРОЛЬОРИ УСУВАЮТЬ ЧЛЕНІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК.

На Україні установлено робітничу комісію, яка має провірити персональний склад Всеукр. Академії Наук. Комуністичні газети доносять, що контрольори вже почали урядування. В присутности кількасот робітників переслухує комісія членів ВУАН. Як першого комісія усунула архіварa ВУАН, Новицького, за те, що він в своїй діяльности не перестерігає клясової ідеольоґії. За ним усунено члена ВУАН, етноґрафа Петрова, за те, що він видав збірник ліричних пісень, які на погляд комісії мають контрреволюційні тенденції. Дотепер усунено 9 членів ВУАН.

ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА В ПАРИЖІ.

Заходом професорів паризького університету в Парижі заложено інститут українознавства т. зв. „Cercle d'etudes ukrainnies", який має на цілі студіювання історії, письменства, географії і мистецтва України. До заряду інституту увійшли: член французької академії Ле Жофі, проф. університету Брі, Фердан і Пінол, відомий поет Фердинанд Мезед і французький комісар на Україні, ген. Біаґуа. Інститут, оголошуватиме вже в цьому шкільному році свої виклади й відчиняє курси української мови для Французів.

СМЕРТЬ ПРОФ. МАХЕКА.

У Львові помер з 70 р. життя окуліст проф. д-р Махек. Належав він до тих нечисленних Поляків, який у хорих бачив тільки пацієнтів, а не Українців. Неодин інвалід У. Г. А. користав з безкористної помочі проф. Махека. Тому його смерть викликала щирий жаль й серед українського громадянства.

ЖОРСТОКИЙ ЗЛОЧИН У ФОКШАНАХ.

Купець Василь Матей поїхав на закупно до Текуч (Румунія). Його слуга, Ранга, вступив в ночи до кімнати, де спала жінка купця, вдарив її кілька разів сокирою і вбив. Опісля увійшов він до кімнати, де спало пятеро дітей, і почав їх усих рубати. Дволітна Анета і трилітна Вікторія померли таки зараз, а 14-літній Іван, 10-літній Замфір і 6-літній Теофіль тяжко зранені. На погляд лікарів нема надії, щоби вони вийшли з життям.

Убийника заарештували. Він заявив, що виконав цей страшний злочин тому, що йому не давали досить харчу.

Другого дня по його арештованню вхопив він у хвилі, коли його ніхто не обсервував, револьвер жандарма, що лежав на столі, і зранив тяжко постерункового Балабана. Матей утік у ліс. За ним вислано в погоню відділ жандармів, які його вкінці заарештували і скували.

РУМУНСЬКІ КОЛЬОНІСТИ ВБИВАЮТЬ ДОМОРОДНЕ НАСЕЛЕННЯ.

В селі Настратін, повіту Калякра, убили македонські кольоністи турецького мешканця. Турок Юсуф Кара Осман прийшов з поля домів і побачив у своїм городі чужі коні, які там паслися. Осман вигнав коні на найближчу стерню.

Вечером пішов Осман до сільської коршми, де його окружили македонські кольоністи і били так довго колами, доки він не вмер. Один з кольоністів, якого заарештовали, заявив, що він свідомий свого вчинку і, поповнив його тому, що убитий був турецької національности і що він відважився вигнати коні на його поле.

СЛІДСТВО ПРОТИ ДІСЕЛЬДОРФСЬКОГО ОПИРА СКІНЧЕНЕ.

Слідство проти дісельдорфського опира, Петра Кіртена, скінчене. Його обвинувачують за те, що він доконав і хотів доконати 48 злочинів убивства й 335 злочинів підпалу. Жінку опира випустили з заведення для божевільних. Вона внесла просьбу о зміну призвища.

ПОЛЬСЬКИЙ ТЕРОР У ГАЛИЧИНІ

СОЙМ РОЗВЯЗАНО. ПІЛСУДЧИКИ ПОБИЛИ ПОСЛА ДОМБСЬКОГО. АРЕШТУЮТЬ БУВШИХ ПОСЛІВ.

ВАРШАВА (Польща). — Польська поліція переводить масові арешти серед українського населення Галичини. Преса повідомляє, що по наказу нового міністра справ внутрішних, ґенерала Складковського, поліція перевела численні арешти серед членів Української Військової Організації. При арештах захоплено багато ріжних стрільних припасів та зброї, а також ніби в руки поліції дісталося багато секретних документів Військової Організації.

Президент Мосціцький розвязав сойм і сенат, призначивши нові вибори на 23. листопада. Підготовка розвязання сойму відбулася в такому секреті, що навіть секретарі міністрів не були допущені в кімнату засідань ради міністрів, коли рішалася ця справа. Негайно по розвязанню сойму поліція почала переводити арешти бувших членів сойму та сенаторів, переважно комуністів та представників ріжних національностей. Вже арештовано всіх білоруських соймових послів.

Залізниці негайно знесли право даремного переїзду залізницями для всіх бувших послів. Коли деякі посли явилися в соймовій канцелярії, щоб одержати свої дієти, їм заявили, що вже запізно й нічого не видали.

Ґрупа прихильників Пілсудського вломилася в помешкання посла Яна Домбського й жорстоко побила його. Напад стався серед ночі, коли Домбський спав у себе дома.

Польські партії, а особливо ґрупа Пілсудського, вже почали поспішно готуватися до виборів. Урядова ґрупа просить Пілсудського дозволити виставити його кандидатом в посли до сойму на урядовій партійній лісті. Бувший маршалок сойму Дашинський та маршалок сенату Тромпчинський будуть кандидувати на лісті національ-демократичній. Уже утворився демократичний бльок польських партій, який на виборах має поборювати ґрупу Пілсудського.

Бувші польські премієри-міністри Світальський і Славек разом з князем Янушем Радзівілом станули на чолі виборчої ґрупи сторонників Пілсудського.

КРІВАВА ДЕМОНСТРАЦІЯ В УГОРЩИНІ.

БУДАПЕШТ (Угорщина). — Сто тисяч безробітних вийшли на демонстрацію 1. вересня з домаганням праці й хліба. Поліція кілька разів старалася розігнати демонстрантів, що привело до кривавих сутичок. Серед демонстрантів двох убито, а більше як 300 поранено.

30 поліцаїв також поранено, а між ними чотирох тяжко, що не сподіваються, що вони будуть жити. Кілька соток робітників арештовано. Поліція почала розганяти демонстрантів після того, як вони розбили та розграбили кілька склепів. Поліція говорить, що комуністи спровокували демонстрантів до грабунків.

МАНДЖУРСЬКІ ВІЙСЬКА БІЛЯ ПЕКІНА.

ШАНГАЙ (Китай). — Несподівано для всіх манджурські війська перейшли кордон Китаю й захопили в свої руки територію північного Китаю біля самого Пекіна. Ніхто не знає, як манджурський губернатор поставиться до нанкінського правительства або до пекінського повстанчого уряду.

Деяку прихильність до нанкінського уряду вбачають у тому, що губернатор Манджурії прислав телеграму до нанкінського уряду з повідомленням, що він обсадив міста північного Китаю. Нанкінський уряд дав наказ ґенералісімусови Кай Шекови ставитися льояльно до манджурських військ.

24 ПАРТІЇ СТАЮТЬ ДО ВИБОРІВ У НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Урядова виборча комісія зареґіструвала 24 партійні лісти, які складенно для виборів до парляменту. Вибори відбудуться 14. вересня. Якому пів тузинови виборчих ліст відмовлено зареґіструватися, бо ґрупи, котрі їх склали, не виконали приписів виборчих законів.

КОСТ ВИЛЕТІВ ДО АМЕРИКИ.

ЛЕ БУРЖЕ (Франція). — З місцевого летничого поля ранком 1. вересня вилетів до Америки знаменитий французький летун Дідоде Кост. Він летить зі своїм механіком на одномоторовому літаку „Знак Запитання", на якому вже раз перелетів таку величезну віддаль, з Франції до Манджурії.

Вже далеко знад океану одержано повідомлення від Коста, що на літаку все гаразд і що він летить зі швидкістю 100 миль на годину.

НІМЦІ АРЕШТУВАЛИ НЮЙОРСЬКОГО БАНДИТА.

Е-ЛЯ-ШАПЕЛЬ (Німеччина). — Німецька таємна поліція арештувала на кордоні відомого нюйорського бандита Даймонда. Він приїхав з Ню Йорку до Антверпен, але бельгійська поліція виставила його за межі Бельгії, як небажаного чужинця.

Німецька поліція заявляє, що вона Даймонда передасть в руки американської поліції, бо його арешту домагалася нюйорська поліція по обвинуваченню в убивстві.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$.5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СОЦІЯЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

Америка стоїть позаду многих европейських держав на однім дуже важнім суспільнім полі. Є ним соціяльне забезпечення робітника в часі безробіття, старости, недуги чи каліцтва, себто тоді, коли робітник не може працювати й заробляти на свій прожиток і на виживлення своєї родини.

Як тут ще далеко до зрозуміння тих так важних справ, видно найкраще по заяві нюйорського ґовернора Рузвелта в справі забезпечення безробітних. Рузвелт заповів, що доложить усіх старань, щоби нюйорська леґіслятура занялася цею справою, та щоби вибрано комісію, яка виготовила би відповідний проєкт. Разом з тим він уважав за відповідне зазначити, що його назвуть за спробу такої реформи „большевиком". Виходить, що треба в Америці певної дози „геройства", щоби, будучи ґовернором, відважитися на того рода пропозиції. І мабуть тому вислав Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, Рузвелтови спеціяльну подяку за його змагання в користь поліпшення долі робітників.

Та якби там не було, а таки треба дати ґовернорови Рузвелтови признання за те, що рушив справу соціяльного забезпечення з місця, бо за його адміністрації вже ввійшло в життя забезпечення з причини старости. Не є воно вдоволяюче, але всеж таки зроблено ним початок до дальших реформ, з яких тепер приходить на чергу забезпечення непрацюючого робітника зприводу безробіття.

Справа того забезпечення є дуже складна. По большевицьки можна би розвязати її дуже легко, але з тої розвязки був би такий хосен, як його мають робітники у совітськім царстві. На фонди, з яких оплачуватиметься оте забезпечення, складатимуться оплати, які треба буде стягнути від держави, згл. стейтів, а далі від працедавців і робітників. Головно ходить про те, щоби львиної части того тягару не скинено на плечі робітників, бо фабриканти старатимуться всіми силами звільнити себе від оплат, а коли вже прийдеться їм платити, змагатимуть до того, щоби ріжними штучками стягати ті оплати з робітничої заробітної платні.

Тому зорґанізованому робітництву треба не тільки домагатися поставлення у політичні плятформи партій справи соціяльного забезпечення непрацюючих ізза безробіття, старости, каліцтва чи недуги, але разом з тим треба добре слідити за проєктами, які будуть предложені леґіслятурам до ухвали.

Лев Ясінчук.

ЗАСОБИ НА ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНЦІВ.

Незавидна доля всяких національних меншостей. Вони здані на добру волю, на ласку своїх господарів. А вже жахливе становище такого народу, який споконвіку заселює землю, який освятив її своєю кровю, навіяв своїм духом, який є на тій землі природним господарем, а оставсь у ролі меншости через неприродну сполуку з землями політичних нахабників. Його не тільки охоплює туга за волею, не тільки палить сором від настирливого питання „чому", але й гнів на всіх і вся, що причинюються до вдержання такого стану, не говорячи про лють проти всіх, що намагаються такий стан скріпити.

Безперечно, що прямо фізичного болю мусить зазнати український нарід у відносинах, про які 22. липня 1930 говорив в палаті лордів у Лондоні на нараді „Міжпарляментарної Унії" голова найбільшої української партії в Галичині, д-р Дмитро Левицький:

„Витворився остак безглуздий стан, що справжня переважаюча більшість **українська** попалася в положення меншости, а справжня меншість на етноґрафічній українській теориторії грає ролю й має всі права більшости".

Очевидно, що відповіди на це питання не дала й не дасть ніяка „Унія". Її може дати тільки сам нарід у своїй орґанізованій свідомости сучасного стану, мети й засобів.

Одначе всі ті міри, яких уживають завойовники, не дають їм повного вдоволення. Всі дотеперішні „успіхи" стоять під знаком запиту будучности. Недавно сказав розумний президент Чехо-Словацької републики, Масарик, журналістам, що „в теперішну добу державна нація не в силі засимілювати меншин, а крім того це не булоб по дусі гуманізму", а дальше, що „сьогоднішної держави не можна уважати національною одиницею, бо держава це тільки господарське тіло, в якому всі громадяне звязані спільними інтересами." Не входячи в те, що такі розумні теорії має Масарик тільки для світу, як пролітаючі слова; не входячи в те, чи ріжні національні складники держав кінця XX. століття дійсно звязані „спільними інтересами", треба піднести, що в Польщі навіть такі слова видавались би „злобною зрадою" національних інтересів. Бо тут панує інша теорія. На превеликий жаль — живемо в часах, що не дасться винищити народу як миши чи щурі. Хіба треба підождати на відповідну нагоду; коли ні — то створити її.

В останньому тижні (останні дні липня й перші дні серпня ц. р.) виринули в Поляків два проєкти, як можна й треба знищити українство на його землях. Представимо їх по черзі, щоб наші браття могли зорієнтуватися, як то ріжними дорогами можна йти до одної цілі, очевидно тоді, колиб так на дорозі не було ніяких перешкод.

Вправді Українців все ще більше на своїй землі, але безглуздий польський інтерес вимагає, щоб Поляки мали чисельну перевагу над Українцями. Тому, що нібито „вища" цивілізація й культура заводять, а ґнет видає прямо противні наслідки, треба по відновленій рецепті землю польських фільварків скольонізувати Поляками, а це заохотить „зрущених" римо-католиків, що живуть у мішаних подружах, признаватися до польської нації та при переписі подавати себе за Поляків і **ставити домагання польського навчання в школах.** Ось куди! Нема тут справді нічого нового такого, чого Поляки ще до тепер не робили би. Замітне тільки те, що такі науки треба все ще нагадувати по одинацяти роках істнування польської держави. На щастя ця рецепта польського політичного табору, що називає себе національно-демократичним, не сягає ще задалеко й **не домагається наразі розпарцельовання, викуплення, чи вивласнення українських морґових „господарств".** Одначе для певности безпечніще буде не присягати, що така охота ніколи Полякам не прийде, якщо нам прийшлось би ще довший час спільно побути в польській „демократичній" републиці.

Та все таки — позбавлення українського населення землі й повільне виголодження його не далиб ще польському „паньству" певности, що Українці будуть причинюватися до скріплення того „паньства". Вправді польська цивілізація „проміннює" на Українців — вірять всепольські будівничі — але це нічого не поможе; вправді „Міцкевич стоїть значно вище від Шевченка, а Сенкевич від Франка", — кажуть вони у своїх ґазетах. Але що з того, „коли в громадській раді переходять внески Івана, освіченого на Шевченковій поезії, що прославляє гайдамаків, а не Яна, вихованого на „Дзядах", „Пану Тадеушу" і „Кво вадіс", бо — більшість мають Українці (в оригіналі „русини"), а Іван ближчий для них мовою, звичаями й цілим культурним рівнем ніж Ян". Здавалось би, що цьому не дасться зарадити. А від чогож розум? Треба покористуватися **„правом господаря"** і завести такі права на українських землях, щоби внески „Іванів" навіть не переходили, колиб їх було стільки, що Китайців. Доволі просто, хоч доволі дивне „право господаря". Колись завалило Польщу „вето" супроти власних представників, а тепер треба би завести „вето" супроти міліонів українських „Іванів". Коби так ще можна знищити право природи, на підставі якого рівні причини звичайно викликують однакові наслідки...

А всеж таки ці погляди бувшого польського міністра, Станіслава Ґрабського, голошені на дальшу будучність, — з кінцем липня ц. р. побиває вповні нова теорія, голошена в перших днях серпня, а саме: **знищити всі розсадники українства,** всі українські школи, „Рідну Школу", „Пласт", „Луг" й інші, бо вони є підкладом для УВО.

З якого приводу виринула так напрасно ця негайна потреба радикальної польської політики супроти Українців?

Дня 30. липня 1930. їхав з Ходорова до Бібрки почтовий віз, супроводжений одним поліцаєм, який з власної волі зголосився конвоювати почту, бо мав при цьому залагодити якусь особисту справу. Почта везла 55,000 золотих. В ліску „Дубина" вилетіло кількох молодих людей і почали стріляти до поліцая та до візника. Поліцай упав закріваалений, а візник, якого не поцілено, втік і дав знати поліції. Двох поліцаїв прибігло на місце випадку й пустилося на конях, відпряжених від почтового воза, в лісову гущавину. Нараз упали стріли в сторону поліцаїв, які бігли за пятьма втікаючими людьми, стріляючи за ними. Одного з утікаючих поцілили, але заки до нього добігли, він застрілився. Був це укінчений студент української ґімназії, Гриць Пісецький. Наїхало багато поліції, яка обступила місце випадку широким промінем і з поліційним псом почала нагінку за рештою. Але пропавших моторох не найдено. Зате арештовано 9-ох молодих людей, підозрілих у нападі, з того 5 у Бобреччині, а 2 у Станиславівщині. Але видно, що арештовані не мають нічого спільного з нападом, бо 5 з них звільнено, а 4 переведено до судового арешту. Поза цим арештовано — як повідомляє польська преса—Богдана Прокопова з Бороздівців, бобрецького повіту, бувшого учня рогатинської ґімназії „Рідної Школи", який збирав добровільні датки серед селян. Польські ґазети пишуть, що були це датки на УВО. Коли поліцай зажадав видачі зібраних грошей, Прокопів сягнув до кишені. В тому моменті вхопив його поліцай за руку і нібито показалося, що він мав у кишені револьвер, наладований шістьма кулями. В Рогатині мали також арештувати Романа Пелеха, яких на кілька днів перед нападом на почтовий віз виїхав був до Станиславова і щойно в кілька днів по нападі вернув до Рогатина з раною на нозі та руці.

Цей напад так перестрашив польських ґазетярів, що приписують У. В. Орґанізації всякий випадок, який тільки трапиться на українській землі. В селі Бушковичах під Перемишлем запалилася торговля Салі Мецґерової. Пожежу зараз придушено, а сам учинок приписується УВО, яка нібито хотіла позбутися зненавидженої Польки (Салі Мецґер — Полька!). У звязку з цим фактом арештовано Володимира Дудку, члена „Сокола", бо требаж і „Сокола" звязати з УВО.

Тому, що запідозрілі в нападі на почту належали до Пласту, а були учнями українських ґімназій, то ціла польська опінія погрожує Українцям Яремою Вишневецьким, „бо тільки шляхом негайної відплати можемо навчити розгуканих молойців розваги та опамятати їх в їхньому злочинному шалі", потішають і задурюють себе моральні спричинники УВО. З цілою їддю звертаються головно проти українських ґімназій „Рідної Школи", „Пласту", „Лугу" й „Сокола". „Затроєні керниці втратили би у великій мірі свою силу, якби руска молодь вчащала до середніх шкіл разом з польською молодю".

Так отже явно накликується до погрому проти українських інституцій, проти цілого орґанізованого руху, безсоромно відновлюється клич „гейже на зніщене Русі". Та це велике питання, чи знищення українських установ причинилось би до винищення УВО на українських землях під Польщею, чи не розятрилоб це цілого українського орґанізму, чи не загналоб навіть найспокійніщих громадян в ряди тої казкової У. В. Орґанізації, яка — по польському осуді — вже зо сто разів була нібито цілковито знищена, а тут неожидано, немов яка стоголова потвора, показує себе загрозою для спокійної польської держави. До війни кипів такий безнастанний фермент на двох протилежних кінцях: у Македонії та в Ірляндії. Тепер станув по середині між тими точками й викликає потрясення та грозить будучими наслідками, не менше жахливими, як землетрясення в Італії, фермент український.

На диво — нема між Поляками таких, які сцамяталиб свій нарід, які прилюдно показалиб, що Українці тільки наслідують ті методи, яких уживали Поляки для добуття волі свому народові. Та це нарід непоправних, непослідовних, злобних авантурників. Повидавав цілу масу книжок про свій революційний рух та одночасно підносить у своїх ґазетах як великий злочин факт, що українська молодь залюбки розчитується в тій літературі.

Можуть собі Поляки пускати погрози не знати які, можуть і будуть певно їх виконувати,— українського народу вони не заставлять до безділля, не заженуть його під спільний дах з Поляками, тим більше, що ціла дотеперішня історія обох народів виказує, що вони себе взаїмно виключають, а пропасть між ними не засипається, тільки навпаки, поглиблюється з кожним днем. Її мусить поглиблювати й поширювати український нарід у власному інтересі самозбереження. Тому то для достави матеріялу українським орґанізаціям — працює інтензивно „Рідна Школа". Тому її школи творяться й у таких селах, де є навіть порядні українські вчителі в місцевій державній школі. І цей розгін, конечний для нашого намозбереження, може зломити хіба недостача матеріяльних засобів, або колиб закралася байдужність і відчуженість між ріжні національні частини. Наразі цього не побоюємося. Нема й ніяких познак, щоб та частина української заморської іміґрації, яка навикла обєднувати, а не розбивати, могла втратити зрозуміння до ваги цеї хвилі, яка надходить. При наміреному знищенні решток бодай з назви „українського" державного шкільництва, мусимо заздалегідь подбати про засоби для поширення й утревалення приватного шкільництва власним громадським коштом. У цьому ділі не слід вижидати щойно ювилейного року „Рідної Школи" (1931), але поробити підготовку, щоб ювилейний рік зазначився зростом і скріпленням приватного шкільництва. Бо всьо можна нам забрати; всьо можемо створити наново, коли будемо мати варстати виховання в наших руках. Натомісць мусимо вдержати нашу „Рідну Школу" хочби в підземелі, коли хочемо не то осягнути нашу політичну мету, але загалом вдержатися як окрема нація. Ця самозрозуміла засада мусить бути дороговказом і для української іміґрації на найближчий час. Як однодушно йде цілий польський табор на знищення Українців, так однодушно всі творчі частини, партії й орґанізації Українців мусять станути на прю й не тільки перехилити побіду на свій бік, але й у повні її використати. Для цього діла нехай нас обєднає велика гроза хвилі.

Д. МАРКОВИЧ.

„ВЕСНА"

(Мглюнки з життя 1870-тих років).

(7)

Одного дня натомилися вони і перед вечером пішли у парк.

— Як тут у вас хороше. Осе велика копанка, мабуть ще за кріпацтва робилася?

— Так, се все ще за діда.

— Бачу, бачу... Наймаючи, того вже не зроблять, то тільки раби могли робити, мабуть тисячами їх гонили сюди? Ач, які окопи здоровенні!..

— А у вас дома нічого такого нема, не бумо?

— Ні, може колись се й було. Мій дід на Полтавщині жив, а батько переселенець у херсонських степах... Без сумніву і дід, а може і батько були такі-ж як і ваші... мучителі рабів.

— Скажіть, коли се вам не шкодить, хто ваші родичі, чи живі ваш батько, мати, сестри, або брати?

— А нащо воно вам?

— У мене є ціль, я про се думала раніше...

— Ну, то се й інша річ, як думали, як вам потрібно — то я мушу розказати. Є у мене батько і мати, обоє живі — здорові, є два брати, один старший, а один ще хлопчик, маю ще сестру. От і усе.

— Щож вони роблять?

— От тобі що?! А нічого. Їдять добре, смачно, сплять скілько мога, хозяйнують, — воних богаті, у батька є маєток, а в мами аж два. От працюють по своєму — купують людську працю, продають зроблене людьми, та гроші у кишеню кладуть... Ще їздять на дворянські вибори, там бенкетують, пють, їдять, кажуть промови, знову пють і цілуються. А то ще їздять на земські вибори, — ну, тута вже не пють і не цілуються, а за когось і за щось по своєму борються, лаються, гризуться; заводять чорт знає які школи, грають з лікарями у карти і таке инче... Порожне, нудне... життє...

— Ну, а сестра що робить?

— А ви що робили? От і вона теж робить... Надя засмутилася.

—Ви не сердьтесь на мене, я ні сестри ні вас не осуджую, крий Боже. Таке усіх життє.

— Ні, не всіх... А ви любите вашу сестру?

— Люблю.

— А батька і матір любите?

— Я всіх люблю... Як би вам сказати по правді: коли я не думаю, розум мовчить, а живу я спогадами дитячими — я їх усіх страшенно люблю, а як почну розбірати як вони живуть, що роблять — одвертається моє серце... А взагалі — проміж нас нічого немає, ми окремі...

— Як то? Ви розійшлися з сімєю?

— Розійшовся... Бачите, у яку інтімність ми заїхали. Може ще більше вам треба? — питайте, я від вас нічого не таїтиму.

— Мені треба знати, як ви до того дійшли, як могли ви розірвати такі міцні відносини, як кревне рідство. Ви мені простіть, що я питаю, але то треба...

— Ну, гаразд. Я знаю, що треба... Не люблю копатися у своїй душі, не люблю, щоб хто туди заглядав, — але у вас руки такі чисті і... і чомусь я вірю, що то вам се потрібне. Я роскажу. Мій батько хороша людина, веселий, життєрадісний, розумний, мати теж хороша, добра предобра, і брат славний хлопчина, й сестра мила і хороша — і я з ними на віки порвав. Вони до мене навіть не пишуть, і я до них не пишу...

— А як же, батько вам присилає гроші?

— Ніколи не присилає, бо я не візьму.

— Вибачте, я вам перебила: і так ви розійшлися...

— Розійшовся, без бучі, без ґвалту. Я їм сказав, що наші дороги ріжні на віки — і більш нічого.

— Хібаж не можна було найти якийсь компроміс?

— Ніякого. Ви вже знаєте мої погляди. Тільки радикальна переміна усього строю може вивести на правдиву дорогу, а починається з нашого життя, з мого, особистого. Не можу я проводити ідеї рівноправности — коли я обідатиму, а рядком робітник хліб сухий жує. Немає братерства у мене, коли я пан, а він слуга, або я слуга, а хтось пан. Немає там волі — де гроші, богатство душить і гнетить трудженника і бідного. І я рішив так, так я й живу. Я вам кажу усю правду: ви дивувалися, чому я завше не приймаю вашого ласкавого запрошення на чай і обід. Я не хочу себе привчати до смачного, я мушу і живу так як робітник і скільки я зароблю — стілько я й маю, за сі гроші я маю право жити й їсти, і одягатися. І то ще не за всі, бо мені платять більше за мої знання, а вони добувалися за мужичі гроші. Не знаю, може я й помиляюся, я нікого не суджу, як хто инший робить, але я так мушу жити і так живу. От чому я не беру грошей з дому і не візьму. Треба радикально починати з себе, з свого життя і йти далі й далі.

Некора зблід, він зтурбований, видно, що йому тяжко і якось ніяково розказувати... Надя дивилася на нього широко відкритими ясними очима, вона сиділа пряменько й якось нахилилась, подалася до нього.

— Росказуйте, — захвильовано пошепки вона сказала.

— Щож ще казати? Усього не перекажеш... Усе пережилося, переболіло. Дурно мені нічого не далося, усе брав я з бою: розбивав старі традиції, а вони міцно держалися, брав з бою нові. Та що й казати. Ви питаєте, чому я розійшовся з сімєю, — се дуже просто і ясно: не можна одночасно і Богови ставити свічку і чортови кочергу, як кажуть селяне; **не можна служити двом богам зараз.** Мої одні, їх другі. А головнійше.... се не знаю як і сказати вам, та і чи потрібно. І він замовк.

— Все, що ви говорили, мені ясно... Взагалі ясно, деталі ще маю час роздумати. Я вже не прохаю дозволу, а просто питатиму вас... я вам дуже, дуже спочуваю...

Зовсім звечоріло...

Пташиннє щебетаннє замовкло. Тиша стояла. Величезні липи понахиляли своє гілля, неначе хотіли обійняти і поєднати сих двох людей, — що сиділи тихо, замислившись.

— Як хочете, як знаєте... Може й не потрібно казати про головнійше. Мені здається, що ми мусимо відноситися одно до другого з безконечним довірям. Віртеж мені, що знати мені потрібно усе, чисто усе...

(Дальше буде).

ВІДПОВІДЬ РЕДАКЦІЇ.

Мудрагелеви в Ню Йорку, Н. Й. — Коли Вам неприємно, що Пілсудський назвав польський сойм **свинюшником,** то ображайтеся на Пілсудського, а не на „Свободу". Це слово ми вжили в такому значінню, в якому воно вживається в українській мові, а про це можете довідатися хочби з російсько-українського словника, який зібрали й впорядкували М. Уманець і А. Спілка. Там, у львівськім виданню його з 1893 року, прочитаєте таке пояснення російського слова **„Хлев:** хлів, хлівець, хлівчик; без дверей — повітка; для волів — волівня, бичня; для гусей — гусятник; для корів — коровник; овечий — кошара; для свиней — **свинюшник,** свинарник, свининець, куча; де одгодовують свиней на сало — саж; для телят — телятник".

Від себе додамо, що там, де Українці мають ослів, вони ще мають для їх стайні слово **ословня, або ослятник.**

НА ТЕМИ ДНЯ.

„БУДУЮТЬ" ДНІПРЕСТАН.

Коли переглянути всі старі комуністичні проєкти та обіцянки, то дніпровська електрична стація вже малаб давно бути збудованою. Та щось і досі большевики її не кінчають, а навіть все менше та тихше починають говорити про „свої успіхи" при будуванню Дніпрестану.

Іноколи лише пророваються в пресі відомости, але вже не про успіхи, а про невдачі: то десь машини поломилися, то розсипалася цементова стіна, то забракло харчів робітникам, то робітники розбігаються, і так далі. Щось не дуже добре йде.

Тепер большевики пакують на Дніпрестан до роботи українських селянок, насильно забираючи їх від своїх дітей та від своїх чоловіків. Думають комуністи, що з „бабами" лекше справитися, ніж з мущинами. „Баби", мовляв, не стануть саботувати працю та не будуть страйкувати.

Отак усе й на всі лади большевики будують на папері. Раньше ніж що, вони нароблять крику, а потім мовчать, як у рот води набрали, за свої невдачі, а й починають галасувати про „успіхи" нових проєктів, щоби відвернути увагу від того, що нічого не вийшло з їх попередніх плянів.

ТУРКЕСТАНСЬКО - СИБІРСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ.

Большевики та їх посіпаки кричали, били в комуністичні тарабани, сурмили в червоні труби на радість, що доконали великого діла, бо при помочі американського анархіста Шатова збудували Турксибірську залізницю. Большевицькі посіпаки за кордоном аж похрипли, так кричали про комуністичні досягнення, про значіння залізниці і т. д. У Росії большевики не говорили, що ця залізниця на три четверти була збудована ще перед Великою Війною, а їх посіпаки за кордоном цього не знали.

Царське правительство покинуло її будувати, бо війна перешкодила переведенню великого пляну заселення хлібо-робами її пустинного району. Та до того ще треба було наводнити піски навколо майбутньої залізниці. Але, що комуністам до цього! Їм треба агітаційного ефекту й хотілося досадити Англії, бо ця залізниця стратегічно неприємна для Англійців, зглядно для Індії.

Збудували, наробили галасу, а тепер залізниця присипається піском, бо нема чого возити по ній, нема води на стаціях, нема палива для паротягів. Кождий потяг, який перейшов з одного кінця до другого по цій залізниці, мусів вести з собою й воду й паливо, а крім того доставляти воду, паливо, харчів та все потрібне для залізничників і їх родин. І так з великого галасу вийшов великий пшик.

Тепер комуністи женуть туди з України селян і починають ними кольонізувати піски навколо залізниці. Та не витримують нові поселенці тяжких умов життя й тікають знову на Україну. Отсе називається: будують на комуністичну славу.

КУЛЬТУРНИЙ УСПІХ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ.

Свіжі еміґранти Українці в Арґентині три роки тому розпочали видавати тижневу газету „Українське Слово". Два роки вона виходила літографованою й видно видавці її переборювали великі труднощі матеріяльного та технічного характеру. Тепер уже бачимо цю газету гарно уложену й технічно добре видрукувану на шість сторін.

Напрям газети націоналістично-демократичний. Приємно зазначити, що вона не захопилася ні ідеями, які проповідують комуністичні, чи монархістичні москвофіли, ні ідеями польонофілів. Газета веде здоровий народний, національно - демократичний напрям і в цьому гарантія її успіху серед наших братів у далекій Арґентині.

МОНАРХІЧНІ ГИЄНИ ЧУЮТЬ СТЕРВО.

Заступник генерала Кутєпова, Мілєр, відбув у Парижі 10. серпня нараду з монархічними вождами та генералами в справі розпочаття активної боротьби з большевиками. Ці монархічні гиєни вирішили, що вже комуністична влада в Росії починає околівати й з периферій її вже смердить стервом.

Тому російські гиєни вирішили, що вже час їм кидатися на стерво й починати з Далекого Сходу свою роботу роздирання ще животіючого тіла. Мілєр з Парижа вислав до Манджурії генерала Дітеріхса, щоби він там збирав монархічних круків і організував боротьбу з комуністичною владою на Далекому Сході. Монархісти вважають, що стервом починає смердіти лише комуністична влада, але не вся єдина й велика Росія.

Та дуже помиляються, бо що засуджено на смерть, те має вмерти й гиєни не зможуть зісти стерва так, щоби не розсипався кістяк, навколо якого те стерво обросло.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Відділ 204 повідомляє своїх членів, що місячні збори відділу відбудуться в четвер, 4-го вересня, в годині 8.30 вечером, в льокалі 46 St. Mark's Pl. Всі члени відділу обовязково мають явитись на зборах, та вирівнати свої членські вкладки та розібрати тікети на баль, котрий улаштовує наш відділ 26-го жовтня ц. р. — М. Близнак, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НАРОДНІ ГЕРОЇ Й ЯНИЧАРИ.

Коли з початком світової війни Німці захопили Бельгію, тоді, всі світські й духовні особи кидали рідні сторони, втікаючи перед німецьким наїздом. Тільки старенький кардинал Мерсіє остався, як вірний син своєї землі, не лякаючися ворога. По заняттю Бельгії Німцями він остався як одинокий провідник, як підпора й надія всього бельгійського народу. Він видавав відозви й взивав свій народ, щоби не падав духом та щоби не тратив надії й довіря, очікуючи остаточного часу побіди. Не боявся він німецьких погроз, збирав всі кривди, заподіяні бельгійському народові, протестував проти німецького поведення, представляючи німецький нарід перед світом як варварів.

Кардинал Мерсіє через свою щирість і відвагу здобув собі велику пошану серед свого народу. Кожний Бельгієць клонить голову на спомин про кардинала Мерсіє, як перед великим і заслуженим сином бельгійського народу, котрий був одиноким провідником у найтяжчі часи Великої Війни.

Героєм і провідником французького народу був у часі війни 67-літний кардинал тоді ще епископ Раймсу, Люкон. Коли більшість населення, втікаючи з міста, ратувалася перед Німцями, то епископ Люкон не дався намовити до втечі, а рахував спадаючі стрільна на свою улюблену святиню. Також рахував він усі кривди, заподіяні своїм вірним ворогами, й післав папі голосний протест проти німецьких звірств. Коли вони обидва недавно померли, то їм справлено величаві похорони зі всіма найвищими військовими й цивільними почестями, як народнім мученикам і героям.

Тепер запитуємо себе, чому це так? Чому бельгійські й французькі епископи є народніми героями й мучениками, народніми святими, а наші слабодухами й яничарами?

А відповідь на це тільки одна: тому, бо наші хочуть нашим ворогам прислужитися, а тому вони не протестують перед світом і папою проти наших ворогів.

Коли протестантські Німці заняли майже всю Бельгію й частину Франції, тоді на прохання бельгійських і французьких епископів папа римський видав до вірних цілого світа протест проти німецьких звірств. Це поділало дуже вдітно на опінію в цілім світі супроти Німеччини й папа кілька разів сам звертався до Німців за посередника.

Та коли католицька Франція окупувала Надренію, а Німці звернулися до папи о інтервенцію, то папа ані пари не пустив. Тоді німецькі часописи писали: Warum jetzt unser Stifvater schweigh wie ein Stein? (Чому тепер наш вітчим мовчить як камінь?).

Те саме наш вітчим робить тепер з нами, коли папська улюбленниця Польща забрала понад триста церков від греко-католиків і православних та передала їх римо-католикам. Наш вітчим про це ані пари не пустив і не зважав на українські протести. Але ті, котрі мають мати вплив у Римі, то є наші епископи, не відважилися протестувати проти польських знущань, мабуть боячись наразити тим святий престол, який опікується Польщею як наймилішою рідною дитиною.

Зате св. отець напевно пішле золотий хрест св. Юрка, а може й святим сканонізує колишнього розбійника-анархіста Пілсудського, котрий створив державу, яка касує всі релігійні й політичні права українського народу під Польщею.

Василь Коцюбій,
Ню Йорк, Н. Й.

Непорозуміння.

— Я знову сварився з жінкою.
— За що?
— Куди би то поїхати, колиб ми мали гроші.

Чи не то само?

Вона: Колиб ти мене вислав у гори, я мрілаб все про тебе.

Він: Ну, то можеш бути тут і мріяти все про гори.

ПРО СВІТ І ВСЕСВІТ

(Подав **Михайло Зиньо** з Петерсон, Н. Дж.).

Чоловік вже з природи має нахил представляти собі все так, як дана річ чи дане явище представляється його змислам, хоч в дійсности воно часто пробігає зовсім інакше. Доперва коли розширюється круг його знання й удосконалюється спосіб думання і обсервації, часто відкриває він такі факти, які противорічать його дотеперішним поглядам. Тоді він зачинає розумово розбирати всі явища та шукати між ними взаємного споріднення чи зависимости або противорічности і так доходить до нового погляду на певне явище природи, зовсім відмінного від первісного, опертого виключно на змислах. Він пізнає, що змисли часто обманюють чоловіка і що сей обман треба відлучити від правди.

Так було й з поглядами чоловіка на світ. Тому, що чоловік своїм оком міг обняти лише малий кусок землі, а сей кусок представлявся йому плоским, він переніс свій погляд з малого кусника на цілу землю і сказав собі: „Земля, на якій я мешкаю, є плоска". Так думали і думають до нині дикуни, так думав і чоловік, який вже стояв на певному степені культури, а то від найдавніших часів (з малими лише виїмками) аж до новочасних віків.

Примірами в Іліяді, найстаршому памятнику грецької літератури, кажеться, що земля є плоска, довкола облита океаном, а на її краю опирається небо зі звіздами в формі півкулі. А щоби земля під тягаром неба і разом з ним не впали в безодню, Гомер, автор Іліяди, каже, що зпід споду підпирає її Тартарос, місце, в якому перебували душі померлих. Сонце, місяць і звізди западають кождого вечера чи рана на заході в океані, а сходять, винурюючись на сході з океану. В який спосіб то ділося, цього ані Гомер ані його сучасники не потрафили собі представити; як рівнож не потрафили собі представити, на чім знова опирається Тартарос, щоби разом зі землею і склепінням небесним (разом зі звіздами) не впав в безодню. Бачимо отже, що цей погляд на світ є дуже примітивний, якраз такий, як він представляється нашим змислам. Так думали Греки довший час, аж доки з розвоєм знання і науки не зачали виступати люди з иншими думками.

Були то в першій мірі деякі грецькі фільософи, які перші виступили з думкою, що земля є кругла, поділивши її на сфери: горячу, умірковану і зимну. Инші фільософи були тої думки, що земля має вид вальця, на якого плоскій підставі мешкає чоловік, инші знова, що земля сягає нескінченно глибоко і має свій корінь в нескінчености, а ще инші були того переконання, що вона сягає до нескінчености вздовж і вширш.

Першим, що мав вже зовсім ясний погляд на правдивий вид землі, був Пітагорас, а його школа перенесла сей погляд і на инші тіла небесні, як сонце, місяць і планети. Один з його учеників вже навіть пояснював, чому земля є кругла, кажучи, що всі частини земної маси себе взаїмно притягають. І зовсім певно можемо нині сказати, що в часах найбільшого розцвіту грецької фільософії від Плятона аж до Аристотеля, учені люди вже дефинітивно узнавали за правду сей факт, що наша земля є округла.

Та в пізніших добах римського царства настає упадок і застій в науці. Вкінці забуто й наукові погляди про землю. Св. Отці Церкви ставилися ріжно до цього питання. На заході переважав сей погляд, що всі поганські доктрини треба викинути, але на сході, особливо Отці Церкви грецького походження, стреміли до того, щоби всі здобутки науки свого народа з поганських часів прироровити і погодити з вірою Христовою. І тим ледве треба пояснити факт, що на сході ніколи не було таких острих антагонізмів між вірою і наукою, як то мало місце на заході. Однак на заході погляд на кулистий вид землі зачинає собі поволи здобувати своє місце, а то головно в університетах, які почали повставати в XIV. столітті.

В XV. столітті сей погляд вже був досить розширений. Вірив в нього вже і Хр. Колюмб і тому у нього зродилася думка, що коли би пливти кораблем неустанно на захід, то можна би землю оплинути довкола і зі сходу приплисти до богатих Індій, про які сучасні подорожні розказували чудеса. Видно з того, що Колюмб представляв собі землю далеко меншою ніж вона в дійсности є, і навіть не здогадувався, що поза Атлянтійським океаном лежить ще великий континент, четверта часть світа — Америка, а ще дальше на захід, ще один океан, далеко більший від Атлянтійського.

Колиж по відкриттю Америки найшлися відважні люде, які поплили ще дальше на захід через Тихий океан і повернули назад зі сходу на місце, звідки вибралися в дорогу, стало всім ясно, що земля є фактично кулею, що не розтягається до безконечности вздовж ані вширш, що її не підпирає жаден Тартарос, ані не виростає з безконечної глибини, але є в своїй величині ограничена і зі всіх сторін окружена простором, в якім свобідно уноситься.

З тою хвилею стало також ясно, що сонце, місяць і звізди, які кождого дня чи ночі сходяться на сході, а заходять на заході, не занурюються в океан, але попросту обігають землю довкола в протягу 24-ох годин.

В сей спосіб пояснювали собі тоді люди періодичну зміну дня і ночі, в сей спосіб пояснювали собі також в старинні ті фільософи, які вірили, що земля є округла. Крім сего вже від найдавніших часів був знаний факт, що в певній части року дні є довгі, а ночі короткі, а в иншій частині року знов є навідворот, дні короткі а ночі довгі, та що в тім часі, коли дні є довгі, сонце знаходиться на небі високо майже над нашими головами, а в часі, коли дні є короткі, воно знаходиться низько на небосклоні. Стверджено, що в той час, коли сонце є високо на небі і дні довгі, маємо теплу пору року — літо, а в часі, коли воно є низько і дні короткі, маємо зиму. А далі, що коли дні стають довгі і сонце підходить чимраз вище, маємо весну, а коли дні стають коротші, а сонце зближається більше до горизонту, маємо осінь. Виходило, що висота сонця над горизонтом спричинює чотири пори року, а то: весну, літо осінь і зиму. Крім того всього вже в старині люди зауважали, що переважна часть звізд не зміняє супроти себе положення, підчас коли кілька з них без перестанку мандрує по небі. Тому розділили звізди на дві катеґорії. Звізди, які не зміняли свого взаїмного положення, вони називали звіздами сталими, а ті, які безперестанно мандрують поміж звіздами сталими, планетами. Вже в старині знали люди про те, що звізди, які в літі є видні на небі, в зимі їх не видно, а на їх місци бачимо инші; або иншими словами: що в ріжних порах року бачимо ріжні части неба. Вони бачили, що сонце і місяць, крім сего, що обігають землю довкола в протягу 24-ох годин, пересуваються на протязі року з одної части неба до другої, та що коли вони знаходяться в одній части неба, то здається бути більшими, а коли знаходяться в другій частині, видаються меншими. Всьо то було знане вже в старині і вже тоді ріжні люди начали думати над тим, чому то так діється, яка є причина того всього і на се питання давали ріжні відповіди і ріжні пояснення. Так повстали перші погляди на світ.

Перший, що створив погляд на всесвіт, був грецький фільософ Пітагорас (жив між 6. і 5. століттям перед Христом). По думці Пітагораса в середині всесвіта находиться земля, а довкола неї кружляють сонце, місяць, планети і звізди. Його наслідник й ученик Фільоляос учив знова, що земля кружляє довкола центрального огню (яким однак не було сонце); по діаметрально противній стороні кружляла ще проти-земля, яка є вічно заслонена центральним огнем і тому невидима для мешканців землі; дальше поза землею обігають центральний огонь: місяць, сонце, Меркур, Венера, Марс, Юпітер і Сатурн. Про Урана і Нептуна ще тоді люди не знали нічого; obi ті планети були відкриті доперва в найновіших часах.

Тому, що обі ті системи не давали жадного пояснення на ріжні неправильности в бігу планет, поставив Евдоксос таку гіпотезу, що в середині світа находиться земля, а довкола неї бігають місяць, сонце і инші планети. Кожде з тих тіл небесних є прикріплене до кількох сфер, які лежать нескінчено близько себе. Кожда зі сфер виконує обертовий рух довкола землі на протязі 24-ох годин, а крім сего ще свій специфічний рух. Рухи всіх тих сфер одної планети складалися в один вислідний неправильний рух, якраз такий, який був в дійсности обсервований у планет. Після думки Евдокса сонце і місяць мали по дві такі сфери, а планети по три.

Однак дальші дослідники пізнали в короткому часі, що ті три сфери не вияснюють всіх неправильностей і що їх число треба значно збільшити, так що коли в початках сеї системи число всіх сфер виносило 26, з часом зросла їх скількість до 55. Чи ті сфери мали бути ідеальні — лише подумані, чи може щось дійсного матеріяльного, не можемо нині нічого певного сказати. Та система, як бачимо, старається вияснити і в дійсности вияснила всі неправильности в рухах планет, як на тодішний час, незвичайно майстерно, але ніяк не вияснювала факту, що часом сонце і місяць здаються нам бути більші, а иншим разом менші, що вказувало би на те, що їх віддалення від землі в тягу року міняється, що раз вони є ближче, другий раз знова дальше від землі. Рівнож це не вияснялo, чому в тягу року маємо чотири пори року і чому в літі дні є довгі, а ночі короткі, а в зимі навідворот: дні короткі, а ночі довгі. Крім того ця система має ту слабу сторону, що виглядає немов би штучний механізм, видуманий на те, щоби вияснити всі явища на небі. Річ ясна, що се не задоволило сучасних і вони шукали далі вияснення.

(Конець буде).

Примір.

— Івасю, дай мені примір на приповідку: „Не все золото, що блищить".

— Сурдут напа професора.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЛОРЕЙН, О.

Клюб Амер. Укр. Горожан. Діточий пікнік.

Треба признати, що в нашій громаді оживає життя. Започаткував його о. Середа, а тепер продовжує о. М. Левицький. Церковної боротьби вже в нас нема й нарід звертає свою увагу на народні справи.

Заходом о. М. Миколи Левицького засновано в нас Українсько-Американський Політичний Клюб. Наші громадяни приходять новоли до переконання, що нам тут треба організуватися у горожанські клюби й при їх помочі добиватися більших прав. Це є найпростіша дорога, по якій вже пішли й инші українські громади і по якій повинні піти й лорейнські Українці.

Клюб буде допомагати нашим людям у добуттю горожанських паперів як і інформуватиме загал про справи, звязані з нашим життям в Америці.

Про вибір уряду і сходини клюбу подає американська газета „The Lorain Times-Herald", August 23, 1930, таке:

UKRAINIANS ORGANIZE NEW POLITICAL CLUB.

Martin Zadorozny Named as President.

At a meeting in the Parish hall, corner of 31st., and Charleston av., of the Ukrainian Greek Catholic church Saturday a club, to be called the Ukrainian American club, was organized.

The Ukrainians in Lorain reside mainly in the Sixth ward, they are working people and many of them are citizens of America. The movement for this club which will promote friendliness between the two contries and urge American citizenship was started by Rev. Nicholas Levycky pastor of the church.

Officers elected of the meeting were: president, Martin Zadorozny; secretary, John Justin; treasurer, Walter Carson; leader, Mike Stevens; guard, John Shumyla.

It is urged that every Ukrainian in Lorain become a member of this organization. Those who are not American citizens are especially requsted to become affiliated with the organization for the help which will be given in becoming citizens of this country.

Meetings are held the first Saturday after the first and fifteenth of each month in the Parish hall. Next meeting on September 6.

Лорейнський.

Точний.

— Скажи, чому ти кожний раз перериваєш роботу, коли говориш до мене?

— Якто? Ти не знаєш? Таж бос виразно заборонив нам розмовляти підчас праці!

—o—

В небезпеці.

— Навіщо вам револьвера? — питається поліційний урядовець інтересанта, що вніс подання на дозвіл носити зброю.

— Чи вам загрожує якась небезпека?

— Все, я є посередником подруж.

ПОДЯКИ

Я, низше підписаний, член 332 від. У. Н. Союза, складаю сердечну подяку У. Н. Союзови й Головному Урядови за уділення мені допомоги в сумі $50.00 з фонду запомогового.

Михайло Спат,
Рарітан, Н. Дж.

—o—

Я, низше підписаний складаю сердечну подяку Головним урядникам У. Н. Союза за уділення мені допомоги з фонду допомогового в сумі 25 долярів, котрі стали мені великою підпорою.

Павло Кохманський,
Іст Сен Люіс, Ілл.,
член 308 від. У. Н. С.

—o—

Я, низше підписаний, член 243 відділу У. Н. С., братства св. Архангела Михаїла, складаю сердечну подяку Головному Урядови У. Н. Союза за скоре виплачення мені з фонду запомогового 75 долярів.

Олекса Рудий,
Вест Пульман, Іл.

Дивне.

— Мамо!

— Що, синку?

— Татко дивно собі представляє небо.

— Я не чула, як.

— Але я чув. Він говорив до молочарки, що того тижня, як ти була на селі, він був як у небі.

Антін Чехов.

НЕДОБРИЙ ХЛОПЕЦЬ.

Іван Іванович Лапкин, юнак симпатичний з лиця, й Анна Семенівна Замблицька, дівчинка з кирпатим носиком, зійшли на діл із стрімкого берега та сіли на лавочці. Лавочка стояла при самій воді, і між гущавиною молодих берізок. Була це чудова закутина. Сяде тут собі людина і зараз скриється від цілого світа, бачать його лише риби та плаваючі комарі, що лискавкою бігають по воді. Молоді люди мали вудки, сітки, слоїки з хробаками й інші причандали конечні для риболовлі! Сіли собі та якстій взялися до риболовлі.

— Який я щасливий, що ми вкінці самі — говорив Лапкин, розглянувшися передше. — Я маю вам так богато говорити... О, дуже богато... коли я вас побачив уперше... ваша вудкаворухнулася... я зрозумів, навіщо я жию, зрозумів, де це божество, якому я повинен присвятити моє чесне, працьовите життя... здається, що це щось більше... знову сіпає... коли я побачив вас, я полюбив вас першим коханням, покохав гаряче. Ждіть, пані, хай риба сильніше зачіпиться за гачок... Ах, моя найдорожча, благаю, прошу, дайте відповідь, чи можу сподіватися, не взаїмности, ні! Я того не варта, не смію навіть мріяти про те, — чи можу надіятися... Вже, витягайте, пані!

Анна Семенівна шарпнула вудку вгору та мимохіть скрикнула. В повітрі блиснула сріблисто-зелена рибка.

— Боже, окунь! Мерщій! мерщій! Зірвався!

Окунь зірвався з гачка, кілька разів підскочив на на травці в напрямі рідного елементу і... плюсь у воду.

У погоні за рибою Лапкин ненарочно, замісць риби зловив руку Анни Семенівни, ненарочно притис її до уст... Вона вирвала руку, та вже було запізно, бо уста ненарочно злучилися в цілунку.

Прийшло це все якось мимоволі. За першим поцілунком пішов другий, опісля присяги... Щасливі хвилини! На жаль, на нещасній землиці нема абсолютного щастя. Щастя або носить отрую само в собі, або його затроїть щось іззовні. Так було й тепер. Коли молоді люди цілувалися, нараз почувся сміх. Залюблені глянули на ріку й остовпіли.

По пояс у воді стояв перед ними голий хлопець. То був Микольо, ґімназіяльний ученик, брат Анни Семенівни. Стояв у воді, приглядався збентеженій парі та злобно підсміхався.

— А-а-а... бачу, що цілуєтеся. Нічого, дуже гарно, розповім це мамі.

Я сподіюся, що ти, як чесна людина... — загикувався Лапкин, засоромлений та почервонілий. — Зрештою підглядати — це підлість, а шпіон усе осоружний, нікчемний, огидливий... Гадаю, що ви, як чесний та благородний юнак...

— Дайте карбованця, то не скажу, — відповів благородний юнак — а ні, то все розповім.

Лапкин добув із кищені карбованця та дав його Миколі. Той стиснув карбованця в мокрім пястуку, свиснув і відплинув. Того дня молоді люди вже не цілувалися.

На другий день Лапкин привіз Микольцеві краски та пилку, а сестра подарувала йому всі коробочки з горошинок (піґулок). Треба було йому також подарувати спинки у формі песяних мордочок. Недоброму хлопцеві видно все те дуже сподобалося, а щоби дістати ще більше, став шпіонувати. Куди лише пішли залюблені, ґімназист ішов за ними та ні на хвилину не лишав їх самих.

— Підляка! — ненависно крізь затиснені зуби шептав Лапкин. — Такий малий, а такий підляка. Що буде з нього, коли виросте?

Цілий червень Микола не давав ні на хвилинку відітхнути нещасним залюбленим. Погрожував, що все скаже, слідкував їх, домагався дарунків. І всього було йому замало, вкінці став уже натякати, що не має годинника.

Раз при обіді, коли вже подавали тісточка, Микольцьо захихотався, моргнув одним оком і спитав Лапкина:

— Сказати? Що?

Лапкин страшно зачервонівся та замісць тісточка встромив в уста серветку, а Анна зірвалася від стола й утікла в сусідню кімнату. Таке то було з молодими людьми до кінця, аж до того дня, коли Лапкин сказав, що хоче взяти Анну за жінку. Ах, яка це була щаслива хвилина. Після розмови з батьками судженої та коли дістав від них згоду, Лапкин передовсім кинувся у сад, щоби відшукати Микольця. Коли найшов його, мало не заплакав із радости та зловив недоброго хлопця за вухо. Надбігла й Анна Семенівна, що також шукала Микольця та зловила його за друге вухо. Треба було бачити, що за втіха видніла на лицях залюблених, коли Микола плакав і просив їх:

— Мої золотенькі, мої любенькі, я вже не буду! Ой, ой, даруйте!!

Нераз потім залюблені говорили, що підчас цілого закохання ніколи не чули такого великого щастя, такої головокружної роскоші, як тоді, коли обривали вуха недоброму хлопцеві.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

